

80

річчя журналу

ОБРАЗ.М

#4 / 2014

ЛЮДМИЛА
ШИЛІМОВА-ГАНЗЕНКО
Демографічна катастрофа
(для пташок віку), 2000
Шамот, окиси, полива

Мистці Полтавщини — опішнянські гончарі та художники Полтави — стали тією творчою потужністю, яка зрешта симпозиціуму вапняк керамічних ідей. Інтрига виникла, коли з'ясувалося, що, ставлячи перед сучасниками монументальні завдання, організатори не представили власного концептуального бачення того керамічного творця, який може являти ідею монументального зв'язання, не пропонувалися їй теми для майбутніх творів, тільки були висунуті вимоги до габаритів майбутніх композицій. Організатори самі чекали креативних гій від сучасників-мистців для розвитку музейної справи.

Для виконання творів першого симпозиуму опішнянський музей зміг надати мистцям суто гончарські матеріали та технічні засоби, тож прибулі були змушені звертатися за порадою та допомогою до місцевих майстрів. Утворювалися творчі спільноти художньої співпраці та взаємного впливу. Відомий гончар М. Китриш спільно з кременчужанином А. Котляром створили з глини задержувача бичка, полтавець Є. Путря та майстриня іграшки Н. Дубинка виліпили декоративну скульптуру «Скіф». Під потужним етнокультурокосмо-

Творити філософію національного довкілля

логічним навіюванням науковця В. Данилейка відомий народний майстер В. Омеляненко вивіслював монументальну тератологічну фантазію — «Український лев при двох головах», споглядання якої викликає з надр національної генетичної пам'яті прадавні індоєвропейські переживання. Залучаючи до співпраці народних майстрів — Олександра Шкурпелу та Настю Савівну Білик-Пошивайло, хотілося вивіслювати своєрідний гімн гончарській творчості, традиційній полтавській майоліці, тому ми склали з горщиків різного розміру небачену керамічну споруду та заселили її казково-фантастичним населенням з різних видів глиняних іграшкових свистунців, які тисячоліттями веселили дітей українських рільників. Споруду ми назвали «Український світ», шануючи народне мистецтво як носія духовних, глибоко гуманістичних здобутків української нації і усього людства в цілому.

Перший симпозиум, на нашу думку, пройшов під знаком гончарства Опішні. Думалося, що тісне творче спілкування з народними майстрами може стати своєрідною рисою опішнянських мистецьких акцій.

У наступні роки організатори симпозіумів пішли шляхом залучення якомога більшої кількості нових учасників – професійних мистців із різних куточків України та зарубіжжя, вирішуючи організаційні техніко-технологічні проблеми.

У 1998 році частина учасників Другого всеукраїнського симпозіуму-практикуму з монументальної керамічної скульптури втілювала свої керамічні фантазії у цехах підприємства «Художній керамік».

Так, Л. Богинський створив композицію «З глибини віків», моделюючи таке собі протосередовище, яке представлено у вигляді двох об'ємних форм, що викликають асоціації з колесами або жорновими каменями долі, це якісь архаїчно-фантастичні споруди-механізми сакрального призначення, на поверхнях яких існують «священні» істоти – корови.

У роботі В. Овраха «Лелеки» ми бачимо сучасне трактування середовища українського народного обійстя, поетичним втіленням якого в ідеалістичних образах національної свідомості є лелече гніздо. Вертикально спрямована композиція наче з'єднує простір неба з поверхнею землі, виокремлюючи між ними середовище для людини.

Наша композиція «Творення. Протолюдина. Протосвіт» асоціюється зі спорудою, що перебуває у процесі постійного будівництва й перетворення – це символічне трактування людини, яка є активною складовою світобудови, чие зростання відбувається лише за умов духовно наповненого саморозвитку.

На III-й Всеукраїнській симпозіум монументальної кераміки в Опішню прибув численний загін західноукраїнських мистців, твори яких демонструють ознаки підкресленої витонченості та технологічної довершеності, притаманні львівській керамічній школі з її націленістю на створення наймодерніших форм. Неформальним лідером прибулих був Тарас Левків [2].

На пагорбах Полтавщини С. Андрусів поставив стрімко-стрільчасті пірамідальні форми. Мистець відтворив ритми карпатських гір, порослих густими лісами, мережаних нестримними річками, з віковичними пляями-стежками, якими піднімаються ті, хто торкається небес (композиція «Подорож до Тухлі»).

Т. Потапенко поклала на трав'яний опішнянський смарагдовий килим цілий океан часу, керамічними хвилями якого летить із глибин минулого у неосяжність майбутнього вічний човен часу з п'ятьма загадково-зосередженими човнярами (композиція «Човен часу»).

В останній рік XX століття діяльність організаторів симпозіумів сягнула такого апогею, що перетворив захід на Національний симпозіум гончарства «Опішне–2000». Творчий практикум того року, на мою думку, став найзнаковішим зібранням оригінальних майстрів зі всієї України за всю історію опішненських мистецьких акцій. На порозі нового століття, серед тематичного розмаїття новостворених робіт виокремилися твори особливого соціального звучання.

Сповнена трагічності композиція Л. Шилімової-Ганзенко «Демографічна катастрофа (для пташок віку)». Над зроненим символом сонця – колесом – піднімаються чорні стовпи туги – пічні бовдури – символи покинутого житла, перерваного роду – результат соціальної чи техногенної катастрофи.

Середовище душевних переживань бачимо в роботі С. Радька, який прагне охопити земне й небесне. Його уява моделює середовище дитинства – світ невинних мрій, де панують казково-іграшкові керамічні птахи (композиція «Голубина вертикаль»).

Інсталяція Ганни-Оксани Липи «Жертвник – Тотем» моделює якесь загадкове матріархальне святилище, у якому, напевно, таємнича жіноча сутність із отриманої пожертви витворює аніму, аби вкласти у кожну людську душу.

На Міжнародний творчий практикум у рамках II Національного симпозіуму гончарства

СТЕПАН АНДРУСІВ
Подорож до Тухлі, 1999
Шамот, солі, окиси, поливи

ЛЕОНІД БОГІНСЬКИЙ
З глибини віків, 1998
Глина, шамот, ангоби,
окиси, полива

«Опішня-2001» організатори вирішили запросити якомога більше маловідомих мистців. Уперше Практикум мав тематичне спрямування. Вперше був запрошений опішненський коваль А. Погребняк для співпраці з керамістами в роботі над монументальними творами.

Симпозіум 2001 року закінчив цикл мистецьких заходів в Опішні, яке стало потужним осередком творчості, справжньою столицею сучасного гончарства України. Про це яскраво свідчили численні твори, які наповнили у 1997–2001 роках галерею Української керамічної монументальної скульптури.

На нашу думку, задекларована організаторами перших практикумів мета – створити галерею модерних творів, які б достойно являли багатогранну Поезію Гончарства, – була успішно досягнута. У Національному музеї-заповіднику українського гончарства зібрані яскраві роботи, що представляють основні типологічні групи творів садово-паркової та архітектурної кераміки – родів монументально-декоративного мистецтва. Однак далеко не всі ці зразки слід вважати монументальними (досягання цієї якості у витворі також визначалося за мету), оскільки монументальність у мистецтві хоча й «втілюється конкретними формальними засобами, проте міститься не у формах, а у перевазі змісту над формою, у відчутті значущості, вічності ідей вищої, духовної реальності щодо матеріальної дійсності» [1, с. 627].

Розглянуті композиції володіють якостями сучасного українського монументального твору. Це не грандіозні монументальні скульптури, ансамблі, а об'ємно-просторові компози-

ції, в яких засобами сучасної художньої кераміки показано соціум, спрямований до духовних здобутків, осмислено образні моделі середовища, які розвивають культурні ресурси спільноти, в яких увічнюються національні цінності. Ми визначаємо такі твори як «середовищні художні знаки традиційної естетики» [3].

Тижні Національного гончарного здвиження в Опішні – «Здвиг» з 2009 року в оновлених формах різноманітних заходів стали продовженням руху, започаткованого симпозіумами межі тисячоліть. ІНТЕРСимпозіуми кераміки в Опішні, що відбувалися в 2010–2014 роках, продовжили лінію попередніх творчих практикумів, маючи подібну мету та основні завдання.

ІНТЕРСимпозіум кераміки в Опішні «2014: 14x14» відбувся у рік, коли українська нація увійшла в історичний період важких, доленосних випробувань. Україною котиться хвиля так званих «ленінопадів», бо в непростих життєвих обставинах з особливою виразністю, стає очевидно примітивність та злочинність ідеалів, які нав'язувалися українцям окупаційними чужонаціональними режимами. Художня організація новітнього національного довкілля вимагає новаторських підходів, аби втілити духовні здобутки національного зростання, увічнити пам'ять про героїв. Перед мистцями, які мислять категоріями середовища, стоїть творче завдання: розвивати філософію національного довкілля, яке творить спільнота, перебуваючи у стані переходу до інших форм соціального існування. ●

Примітки

1. Власов В. Г. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: В 10 т. – СПб.: Азбука-классика, 2006. – Т. V: Л–М. – 768 с.
2. Олійник Н. Львівська осінь в Опішному, або Симпозіум гончарства в портретах // Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2001. – Опішне: Українське Народознавство, 2001. – Кн. 1. – С. 178–201.
3. Перець О. Мислити категоріями національного середовища // Образотворче мистецтво. – 2014. – № 2. – С. 114–117.